[illegible] ... brachiorum ... manum ... voluntatis imperio per totum
... sunt habiliora et ad obediendum voluntatis imperio promptiora. Sunt brachia et aliorum membrorum nervis satis carnosa
et [illegible] substantiam ossium et nervosam ex quibus componuntur propter robo-
ris et virtutis amplificationem. In brachiis enim maxima est hominis
fortitudo ad premendum ad elevandum ad constringendum ad repellendum
ad pugnandum ad operandum. Item brachiorum ossa
sunt grossa dura et concava et medulla plena. Grossa quidem sunt
et dura ne de facili rumperentur. Concava ne nimia soliditate
minus ponderosa redderentur. Medulla plena ut
ossa sicca et dura medullari pinguedine irrigarentur
et ut spiritus animales et venis confluentes medullam tempe-
rarent et nutrirent. Cute musculis et lacertis intrinsecus
et extrinsecus teguntur ne ab aliquo extrinseco de facili lederentur
et nervis et venis et cartilagine vestiuntur. Sed in mutua
[illegible] ossium collatione se mutuo nimis [illegible] aliquam
molestiam paterentur ut ipsa ossa in suis iuncturis pla-
na et mollia cartilagine expeditius moverentur et nulli
asperitatis occursu tardarentur. Item brachium propter vicinitatem
quam habet in regione cordis spiritum et pulsum per quasdam
arterias recipit et vitalem ipsius virtutem ad consistentiam
[illegible] et pulsum in venis et arteriis pulsatilibus manifestat.
Item brachium propter vicinitatem cerebri similiter habet convenientiam
cum capite et ab eo recipit labentis virtutis influentiam
et ideo per sensionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] celebratione
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opponit. Item vene totius corporis et maxime
de regione capitis cordis et epatis veniunt in manibus et
digitis [illegible] [illegible] [illegible]. Et ideo quando sanguine repletos se
sentiunt et gravatos aliquando de venis brachiorum aperire
faciunt. Et sic [illegible] sepe [illegible] et patiuntur ut a minutione
sanitatis bone beneficium consequantur. Dicunt et medici quod sicut
[illegible] in libro de flebotomia quod infirmitati in una parte corporis
venam in partem oppositam aperire. Unde quod pati in dextra
[illegible] de sinistra et econverso. Nisi in [illegible] fuit venenosa ut alias
furiosa. Tunc enim sanguis ad partem oppositam non est attrahendus
ne vi venenositatis transiens per cor [illegible] membra no-
bilia ipsum ledat. Sicut dicitur ibidem. Brachia itaque [illegible]
[illegible] per totum corporis [illegible] sicut et membrorum custodia [illegible]
[illegible] [illegible] et a suo humore nimium non [illegible] et
se [illegible] regeneratur. Hec autem ut dicit Galienus bra-
chia [illegible] ut quod cor diligit brachia diligentie et ut
ad amplexum cor voluntarie se extendant quod autem cor
diligit sentiunt quanto vicinius possunt cordi applicant
et constringunt in tantum ut [illegible] dilectum toti amanti cordi imp[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Et hec de brachiis [illegible] sufficiant [illegible]

[illegible] et [illegible] brachiorum mortifere [illegible] in
[illegible] ut dicitur in prenosticis. De manibus. . . .

Manus est dicta eo quod sit totius corporis munus ut dicit Ysidorus.
Ipsa enim cibum ori administrat. Ipsa omnia operatur et dis-
pensat per eam accipimus et damus. Abusive enim manus
vel artificium dicitur sicut aliquis de aliquo scriptore vel pictore dicitur
iste habet bonam manum id est scribendi aut vel artificium dexte-
ram dexteram est [illegible]. Sicut ut dicit Ysidorus. Dextera pinguius placi-
tus [illegible] ipsa fidei et salutis testis adhibetur et hinc est Capitulum
[illegible] [illegible] publicam iussu senatus dedi id est dexteram
et apostolus ad Galatas quod dedi dexteram fidei et societatis. Sinistra
autem dicitur quod sine dextera [illegible] quod rem sinat a[illegible] non
sinistra et [illegible]. Palma autem dicitur digitus ex pansis
manus intensa sicut constrictus pugnus aut a pugillo est
dictus. Sicut manus ex [illegible] dicitur palma. Ab expan-
sis palme ramis. Est itaque magnum medicum corporis [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] textus [illegible]. Nulla
enim pars est tactui ita [illegible] sicut vola manus ut dicit Ysidorus
[illegible] [illegible]. Manus autem secundum eundem [illegible] quo ad exteriorem parte-
sui ex novem partibus ossibus medulla carentibus duris
et solidis est compacta. Habet autem tot ossa ut manus et
[illegible]. Sunt autem ossa diverse forme. Alia sunt gibbosa
alia concava alia [illegible] ut [illegible] omnia [illegible] quod unum os
[illegible]. Item omnia ossa in duobus ordinibus sunt situata ex u-
na parte cum [illegible] ex alia parte cum duobus bra-
chiis [illegible] fortiter colligantur [illegible] ad supe-
rius [illegible] [illegible] vnum [illegible] brachium [illegible] per quem
[illegible] [illegible] extenditur atque [illegible] [illegible]
[illegible] atque minor [illegible] extremitatum brachii [illegible] ipsi
[illegible] [illegible] [illegible] ossium [illegible] [illegible] [illegible]
motum facit [illegible] [illegible]. Vola manus dicitur pars interior ubi magis
viget tactus et ideo illa pars est magis carnosa [illegible]
mollior [illegible] [illegible] et duas habet partes pecten
est una pars digiti pars altera componitur ex pecten ex quatuor
ossibus ne si forte unum ledatur aliud non patiatur. In ex-
tremitatibus autem quatuor ossium pectinis quatuor digiti in-
seruntur et in eis [illegible] et ideo dicit [illegible] libro xiiii. Manus
non est unum [illegible] [illegible]. [illegible] enim dedit homini membrum in
[illegible] suis [illegible] [illegible] ut potest manus in qua sunt
multi digiti et divisi ut per eos minima et maxima valeat
retinere. [illegible] ut dicit [illegible] [illegible] manus est [illegible] mul-
[illegible] divisis [illegible] est enim divisa et extensa in mul-
tas partes et per hoc [illegible] una sola parte et duabus vel plu-
ribus [illegible] diversos motos habent enim [illegible] manum homo [illegible]
[illegible] quod numquam in homine pallescant [illegible] [illegible] [illegible]

de Manibus

1563

N. 1 ... 26

plus existant materie autem sed in masculorum manibus est. Et sed propter caloris habundantiam vehementem. Est autem manus dextra fortior ceteris et maioris siccitatis quam sinistra et ideo ad operandum dextra levior et habilior quam sinistra. unde Aristoteles li. xii. Alia quadrupedia que generant alia loco manuum hominis habent pedes anteriores. Et pes sinister non est absolute in aliquibus, nisi leviter motus. Sic non sinistra manus in hominibus preterquam in elephante. Elephas enim ut dicit idem Aristoteles utitur naso forti et loco longo manuum et propter ipsum accipit cibum et mittit in os suum. reddit in os suum per nasum potum. et nullum aliud facit hoc nisi ipse. Inter volatilia autem utitur pede manu porphirio scilicet pellicanus. Nam plicat pede cibum accipit et intingens in aqua cibum cum pede in os suum porrigit sic intinctum et sic porphirio pro pede ut manu utitur. Secundum Constantinum arefactionem pustulationem scissionem vermium corrosionem pruritum et titillationem circa contactum patiuntur. Causa autem arefactionis quandoque ex calidis et siccis humoribus nimis desiccantibus vel ex frigidis et humidis eosdem inficientibus et transitum spiritus intercludentibus ut patet in paraliticis et lepsis. Quandoque manus ex putredinis et corruptis humoribus nimis consumentibus et desiccantibus consumitur. Arescit et manus ex debiti nutrimenti subtractione ut patet in decrepitis et squalidis fame laborantibus et in consumptis. Quandoque ex dissipatione caloris et excessiva humiditate consumente ut patet in ethicis et hecticis. Quandoque ex vitio nervorum et nervorum oppilatione. unde ex defectu humorum et spirituum virtus regitiva impeditur ex quo manus arescit et a vigore et corpulentia depauperata. Pustule autem et vesice(?) egentes generantur ex pravis et corruptis humoribus extrema petentibus. unde et circa superficialia corporis et cute elevata vesicas et pustulas imitantur. Scissure autem et prurigo et hiis accidunt ex humoribus calidis et acutis. Fumi enim incitati(?) qui cutem scindunt et sua acumine extremis superficiem scindunt et mordunt. Et primum pruritum et titillationem faciunt. Sed post dolorem non modicum superducunt. Item est humor corruptus sub cute latens quando non expellitur a calore nec consumitur paulatim plus et plus corrumpitur et in parvos vermiculos convertitur qui paulatim cutem corrodentes titillationem provocant et pruritum. Dislocatio quandoque accidit ex casu. ut percussura. ut compressione nimia. unde ex hac violentia iunctura locum suum exit et superinducit dolor gravis et ideo manus reddit impotens ad aliquid operandum. Accidit et item ab intrinseco a nimia humore nervos iunture infrigidante laxante et relaxante. unde de facili iunctura dislocatur. Cyragra vero dicitur eadem passio in manibus que et podagra in pedibus nuncupatur. generatur enim ex humoribus grossis et crudis in iuncturis coadunatis et conglobatis. unde et articuli et iuncture indurantur et quasi nodosi efficiuntur. Et talis infirmitas est ex longa(?) ... Contra in manibus generaliter et ... cura sit diuturna ut dicitur super amphorismos. multa alia mala solent manus precipue occupare sicut vesice et huiusmodi. Sed hec sufficiant. Sed solum addendum est quod dicitur in amphorismis. Mulier ambidextra non fit sed quod verum dicit Galienus ... Masculi ambabus manibus equaliter operantur quod a muliere fieri non videmus. Nos audivimus quod ex sue defensione est ... Vir est enim fortis ad operandum in dextra quanto minus in sinistra. Masculi autem fortes habent nervos et lacertos in utraque parte et calorem habent mulieribus fortiorem et ideo sepius contingit quod operatur sinistra sicut et dextra. De digitis

Digiti nuncupati sunt vel quia decem sunt vel quia decenter iuncti existunt. habent enim in se numerum et ordinem decentissimum. Primus pollex vocatur eo quod inter ceteros virtutes plus polleat et ... potestate. Secundus index et salutaris sive demonstratorius dicitur quia illo omnes fere salutamus et omnia demonstramus. Tertius est medius qui et impudicus. Quartus est anularis quia eo anulus geritur et dicitur medicus vel medicinalis quia eo tritum collirium a medicis colligitur. Quintus est auricularis sive acus quia eo aures scalpimus ut dicit Isidorus. Componuntur autem digiti secundum Constantinum singuli ex tribus ossibus que sibi invicem concatenantur et xiiii digiti sunt que cum palme colligantur. Pollex autem cum brachio inferiori connectitur et coniungitur. Sunt autem modulo inferiore maiores quam superiores et latiores sunt propter hanc causam quod portat latius et firmius debent ut dicit Constantinus. Sed autem Aristoteles li. iii. mobilitas digitorum conveniens est ad recipiendum et retinendum. Sunt et digiti in longitudine distincti inequales inter se differunt in extremitatibus unguibus muniti et quanto sunt graciliores et rectiores et flexibiliores tanto sunt ad componendum varias aptiores. Sunt modice carnis propter maioris facilitatem et subtiliorem tactum. quia non facilius in carne discernit inter obiecta tactus sicut extremitas digitorum. et hoc forsitan est propter ... nervorum qui in digitorum summitatibus reflectuntur et propter carnis in digitorum extremitatibus levitatem ut dicit Constantinus. habent et digiti hoc proprium quod ante cibum sunt graciliores quam post cibum. unde et anulus quem propter suam constrictionem vix ante prandium decipi(?) de facili potest post amovere. sic dicit super amphorismos. Item dicit Aristoteles li. viii. Aves aquatice habent inter digitos quasi corium et

et inde ut nutrimentum et virtutes nutritivas in membra refun-
dit sine medio ad superiora veniente corde et iudi-
cialiter autem ponit Aristotiles quod cor facit omnia procedere
[a] me[dio] epate quamvis hec verior sit opinio aliorum medicorum ut dicit etc.

Hec de epatis proprietatibus dicta sufficiant.

Fel teste Constantino est ea quod sit felliculus gestans humorem
quod bilis ex dominio colere rubee amaritudo ut dicit Ysaac.
Est enim cistis fellis quedam pellicula sub gibbo epa-
tis collocata et habet duos surculos per unum recipit
coleram rubeam ad intestina ut per eam virtus expulsiva
confortetur et acuatur suo intestina melius et facilius ex-
purgentur per aliud recipitur colera ad stomachum ut calore sua virtute
iuvet digestionem. Est igitur fel membrum calidum et siccum gib-
bo epatis suppositum et est proprium colere rubee receptaculum
cuius iuvamentum ut sanguis a colera rubea mundificetur.
Sanguis enim ex permixtione colere inficeretur nisi in fel cistulam
fellis esset superfluitas locata. ¶ Est et sua caliditate et
coloris acrioris iuvamentum suum subtilitate penetrativa su-
a mordicatione et acuit expulsivam et intestinorum cor-
rosivam et ad superflua ac fetida eicienda excitativum
est et ex nimia caloris intensione amaritudo et per hu-
ius admixtionem dulcedinis sanguinis in mutationem. hinc
usque Constantinus. Secundum autem Aristotilem in libro iiii. delphin non habet fel ge-
neraliter volatilia et omne genus piscium et omnes ovas habent fel.
Sed plus magis et minus et forte ... in ... excessis
ab epate usque ad intestina et ... fortassis erunt fetide
et forte erit fel in tali intestino et dulcificatur quandoque
in superiori quandoque in medio quandoque in inferiori. Et quedam vola-
tilia habent fel occultatum in intestino ut columbe et cornices
et hyrundines. Quedam autem habent fel mixtum in epate et in ve-
ntre et in intestino sicut accipiter et milvus. Constantinus ...
libro xiiii. quedam alia non habent fel omnino sicut equus mulus
et asinus et elephas. camelus etiam non habet fel distinc-
tum sed habet venas plenas. in quibus est fel ¶ Item dicit quod homines
habent mixtum fel in epate quoddam superfluum aggregatum sic-
ut in ventre illo cum superfluo vivit non aliquod iuvamentum.
In illis autem que habent naturam epatis sanitas et quorum sanguis
fuit est dulcis aut non invenitur fel aut si invenietur est
parvum et hii vivunt valde longe et propter hoc erunt ex eorum
que carent felle boni odoris et dulcius aliis. quorum autem
habent aliquod fel invenitur quod sine felle valde dulce. Nam
post collectionem fellis alie vicine partes redduntur dulciores
fel est ex sue siccitate et acuit est consolidativum humorum malorum
et sua siccitate consumptivum. unde in collirus oculorum est ad vi-
sum acuendum et ad impedimentum spiritus visibilis removendum

et maxime fel accipitris. Talia volucr[illegible]
sicut dicit in viatico Constantinus ex fluore et nimia [illegible]
humoris ad epar recurrens infectus sanguis et [illegible]
inmentum membrorum transmissus eam in mutat[illegible]
potius croceum colorem sive vel vitem cum [illegible]
et palmis significat sed ista color totius ...[illegible]
ous amaritudinis color frontis. Aurugi[illegible]
ne crocea cum consili spuma contrahit. Vom[illegible]
contingit poros cistis fellis opilari. Unde [illegible]
ex. ac consilem inducit passionem. Unde [illegible]
dicit sic quum patitur fellis cista. cistis et [illegible]
quod sub epate coleram rubeam extrahere. ren[illegible]
cum sanguine tingitur et alteratur. Item et [illegible]
prima est natura in ... per quas colera ad fel[illegible]
expediens per illum col cum sanguine se [illegible]
si post inferiorem opilet ascendit ad ... [illegible]
stomachum. unde faciens fit citrina. ab amaritu[illegible]
ardor et fluxus urina cum egestione albe[illegible]
cum colera ab epate et venis ... [illegible]
ius post superior opilet colera migrat [illegible]
et apparent signa ... sicut dicit [illegible]

Et hec de felle dicta sufficiant.

Splen est dictus a supplendo quia parte [illegible]
autem supplet ne vacuus existat q[illegible]
etiam ut estimat ¶ Nam splene [illegible]
ridentem cordi sapimus. iecore amam[illegible]
quod constat. Sanum est ad et intestinum ut d[illegible]
Splen in sinistra parte collocatur cuius fo[illegible]
oblonga et parum versus stomachum ... [illegible]
gibbosa. in hiis duobus locis ... [illegible]
gatur. et dicitur splen dictus hic venis [illegible]
tam migrant a sanguine epatis et at[illegible]
que sufficiat ad stomachum transmittit ut eius [illegible]
forte. Splenis igitur est iuvamentum. ut ei[illegible]
coris defectum suppleat et ex opposito [illegible]
stomachi ... respondeat ut per munit[illegible]
tus sanguinis feces et attrahat et que [illegible]
sufficit confortationi stomachi transmittat ¶ [illegible]
nis rara et spongiosa per facilitate [illegible]
attractionis et remissionis. et est magis per [illegible]
naturalem assimilatione. Est etiam a sinistris m[illegible]
positum per sinistre partis ipsum et in [illegible]
consuetudinem stomachi ... ¶ Aliq[illegible]
ne defendit ex quantitate humoris feculent[illegible]
...tum splenem pati quandoque excitatis [illegible]

[illegible] humorem [illegible] ut dictum est in loci
[illegible]. Item quandoque ex opilacione quando s. humores grossi
[illegible] splenis opilant et adunant. unde
[illegible] impediunt. ¶ Item quandoque ex multis humo
[illegible] que humores ad splenem confluentes propter
[illegible] et [illegible] non euacuantur. unde
[illegible] splenis modicum intrin corporis
[illegible] sunt [illegible] humorem corpus est
[illegible] splen macrescit
[illegible] splenis mediocr
[illegible] potius quam ad magnitudinem ten
[illegible] ut dicit [illegible] li. ix
[illegible] minora. ¶ ca. xxvi.

[illegible] membris [illegible] ordinata et sibi
[illegible] intestina [illegible] nervi que
[illegible] se tenentia. que quidem superius
[illegible] quedam parte sunt interca. et
[illegible] quia locis uitalibus ce perdit
[illegible] uita sunt in inferioribus [illegible] hinc
[illegible] aut intestina quia [illegible] sunt membra [illegible]
[illegible] et rotundis puentis lon
[illegible] latitudine collocata quare [illegible]
[illegible] aut [illegible] intestina [illegible]
[illegible] sunt [illegible] sunt grossa
[illegible] intestinum [illegible]
[illegible] longiore [illegible] mensura [illegible]
[illegible] erigit et in [illegible]
¶ [illegible] ieiunium quia semper est ea
[illegible] dicunt sapientes et experimentatores
[illegible] experimentum [illegible] dicunt tamen alii
[illegible] quia a se [illegible] n [illegible]
[illegible] nutrimentum. ¶ Tamen [illegible]
[illegible] tamen numquam sine [illegible] corpulen
[illegible] grossa [illegible] intestinum [illegible] ocant omnibus
[illegible] et [illegible] intestinum [illegible]
[illegible] ab al
[illegible] intestina duo [illegible]
[illegible] unum [illegible] ad modum [illegible]
[illegible] emittit. [illegible]
[illegible] alium [illegible] orbo [illegible] pos [illegible] plon
[illegible] et [illegible] pleon eo quod in
[illegible] plura [illegible] ¶ Tamen intes
[illegible] colon et [illegible] in medio cum in
[illegible] et in [illegible] testimo
[illegible] colica [illegible].

Renes ut dicit ysidorus sunt dicti quod eos [illegible] obsce
ni humores ab hiis nascuntur. Nam medulle et
uene tenuem humorem [illegible] in renibus [illegible]
sus a renibus calore ueneo resolutus recedit. Et ad lo
ca genitalia se diffundit. ut dicit ysidorus. Locus autem
in lateribus sponduli dorsi. In quibus secus renum dici
tur lumbi. [illegible] calidus lasciuia labi. Sed dicitur
[illegible] a renibus quod dicit constantinus lateribus est uene ua
[illegible] renibus. [illegible] ab epa
te aquam sanguinem sugentes eam deputarent
et colament. scilicet urinam ad uesicam per meatus uuri
des. [illegible] urinales transportarent. quod et Haly
[illegible]. ¶ Ordinauit [illegible] creator summi duos renes
ut [illegible] sanguinis aquositatem ab epate et eam
transmittant ad uesicam. Item dicit [illegible] li. xiiii. Re
nes [illegible] fuerunt [illegible] per uesicam. ut scilicet [illegible] uesite
et melior et [illegible] quia renes sunt ad calidum sup
[illegible] humidi [illegible] ad uesicam. ¶ Item ibidem renum
[illegible] dexter altior est sinistro in omni [illegible] renes
et [illegible] in dextra parte superior est. ¶ Item ibidem in
omnibus aliis renes [illegible] dexter minoris
est pinguedinis quam sinister et altior. quia [illegible] in dextra parte
[illegible] est et maioris motus et caloris. calor autem dis
soluit pinguedinem et [illegible]. ¶ Item idem renes sunt de u
[illegible] membris [illegible] et [illegible] indigent magno
calore. ¶ [illegible] quod renes sunt calidi et [illegible]
caloris [illegible] frigiditatis et dorsi spondilia [illegible]
[illegible] a [illegible]
sanguinis [illegible] fortem [illegible]
[illegible] carnosi porosi [illegible] pinguedine cooperti
carnosi [illegible] sunt et porosi propter [illegible] aque su
[illegible] rotunditate colligant aliquem
humorem ad [illegible] pinguedine sunt muniti ne
ex frigiditate [illegible] dorsi aliquem sustineant lesionem.
Recipiunt autem renes [illegible] uenas ab epate egre
dientes quibus humor in [illegible] digestione superfluus refer
tur ad ipsos renes. unde opilatis illis uenis uel in [illegible]
impeditis renes unitate cum epate patiuntur. Accidit
autem in renibus ultrice passiones. ut dicit constantinus li. ii. [illegible]
[illegible] ei uene epatis [illegible]. renes ab humo
re sanguineo ad sui nutrimentum [illegible]. unde [illegible]
[illegible]. Si uero meatus eorum [illegible] calore uel [illegible]
[illegible] ex [illegible] humoris [illegible]
[illegible] extendunt et dilatant. et per [illegible]
[illegible] ipsi humores [illegible] putrificant et

1 [illegible] 164 [illegible]